

Etika eta estetika

Joan Mari Torrealdei

Euskaldunon Egunkaria, 1999-12-16: 16-17.

Euskal Herriko Unibertsitateak ohorezko kazetari nagusi-edo izendatu du Martin Ugalde. Zorionak Martini, eta zorionak Euskal Herriko Unibertsitateari. Biak ohoratzen ditu izendapen honek.

Martin Ugalde kazetaria da, errotik kazetaria. Ez da kazetari hutsa, ordea. Martinek bere bizitzan zehar alor asko landu ditu: kazetaritza bai, eta gainera, literatura, euskalgintza, politika, kulturgintza.

Martin Ugalde bat eta bera da beti, baina mila modutara islatzen da bere irudia. Martinen traiektoria laburbiltzeko, bi kontzeptu (kontrajarriak?) behar dira, honen kasuan sintesi edo sinbiosi miresgarrian bat eginda ageri direnak: etika eta estetika.

Etikaren baitan ulertzen da politika, konpromisoa, borroka soziopolitikoak, gizakiaren eta gizartearen problemak.

Estetika aipatzen dugunerako zera datorkigu burura, forma, artea, moduak, ederra. Bi mundu arrotz eta estrainio, askorentzat. Martinentzat bat bera dira biak.

Martin Ugalderen literatura aztertu dutenak aho batez aitortzen dute Martinen literaturan edertasuna eta konpromisoa batean biltzen direla.

Martinen literaturan pertsonaiak baino gehiago pertsonak agertzen dira. Gizon-emakume arruntak, justizia gabeko edo txarreko gizarteak ekoizten dituen biktimak, pobreak, inmigranteak. Jende apala, arrunta, txiroa da Martinen ipuinetako sujetoa.

Eta Martinek bat egiten du pertsona horiekin. Haien begiekin ikusten du egoera. Solidario da haien sofrikarioarekin. Eta solidaritasun hori denuntzia bihurtzen da. Biktimak sofrizten duen injustiziaren salakuntza.

Gai horiek "literatura" bihurtzean datza Martinen sekretua. Martin ez da esteta soila, hori ez. Berak esana da edukirik gabeko hitz politikak hutsaren adornoak bezala direla. Baina edertasuna, musikan, literaturan, ez da ezteusa, dio berak. Ez du enbarazurik egiten, bizitzen lagundu egiten du, eta sendatu ere egiten omen du!

Etikaren eta estetikaren elkarlotze miresgarri hori ez da Martinen obran bakarrik ikusten. Bere bizitzan zehar ere bai. Paradigmatikoak dira, bai bere itzulera (Caracasetik Euskal Herrira) eta bai geroko bidea.

Idatzita utzi du berak ez zela Euskal Herrira itzuliko herri hau herri normalizatu izan balitz. Pobrea, kulturalki murriztua eta gutxitua zegoelako itzuli zen. Venezuelan utzi zituen gurasoak, etxea, literatur arrakasta, posizio sozial inbidigarria, karrera profesional oso bat. Eta ez zen indiano gisa eta ez jubilatzerara etorri, baizik eta herri gutxitu honen alde lan egitera.

Geroztik, herri honen alde jo eta ke lanean ezagutu dugu. Politikan, klandestinitateko arriskuan, euskal herritarrari bere herriaren berri eta kontzientzia ematen, euskararen eta euskal kulturaren aldeko proiektuak sortzen eta bultzatzen.

Bere kontzientzia etikoak horretara bultzatu du Martin. Sekulako koherentzia erakutsi du bere bizitza osoan zehar. Egunkarian bukatu du 90eko hamarkadan, eta normala da. Egunkariak sinbolizatzen du bere borroka politiko-kulturalaren funtsa. Eta, esango nuke, era berean bere estetika ere bai, jokatzeko modua alegia.

Martin Ugaldek bere ibilbidean borrokari berari adina munta eman dio moduari. Ez politikan eta ez kulturaren edozein modutara jokatzeko ez da bidezko, dio berak. Helburuek adina garrantzi eduki dezake askotan bideak, moduak, formak. Konflikto egoera batean ere jokatzeko jakin egin behar da, garbi jokatu behar da, bestearekiko begirunez. Borroka bakoitzak, istilu bakoitzak bere unea du, bere modua, bere terrenoa. Irmotasuna eta malgutasuna ez daude kontrajarriak.

Martinek bere posizioei tinko eutsi die, istilu eta guzti, eta bere deskargua egin gabe ez da sekula erretiratu, baina ez du sekula jo eskandalua lehertzera, kontrarioa deskalifikatzera.

Estetikak ez du etika ahuldu Martinen baitan, kontrara baizik. Jokatzeko ikusi dugunok badakigu hori.

Martin Ugalderen traiektoria eredugarri hau zeinek aitortu eta sarituko du? Klandestinitateko Eusko Jaurlaritzan "kartera" gabeko kontseilari izan den Martini, ez al dio Eusko Jaurlaritzak aitortu egin behar, bizi den bitartean?